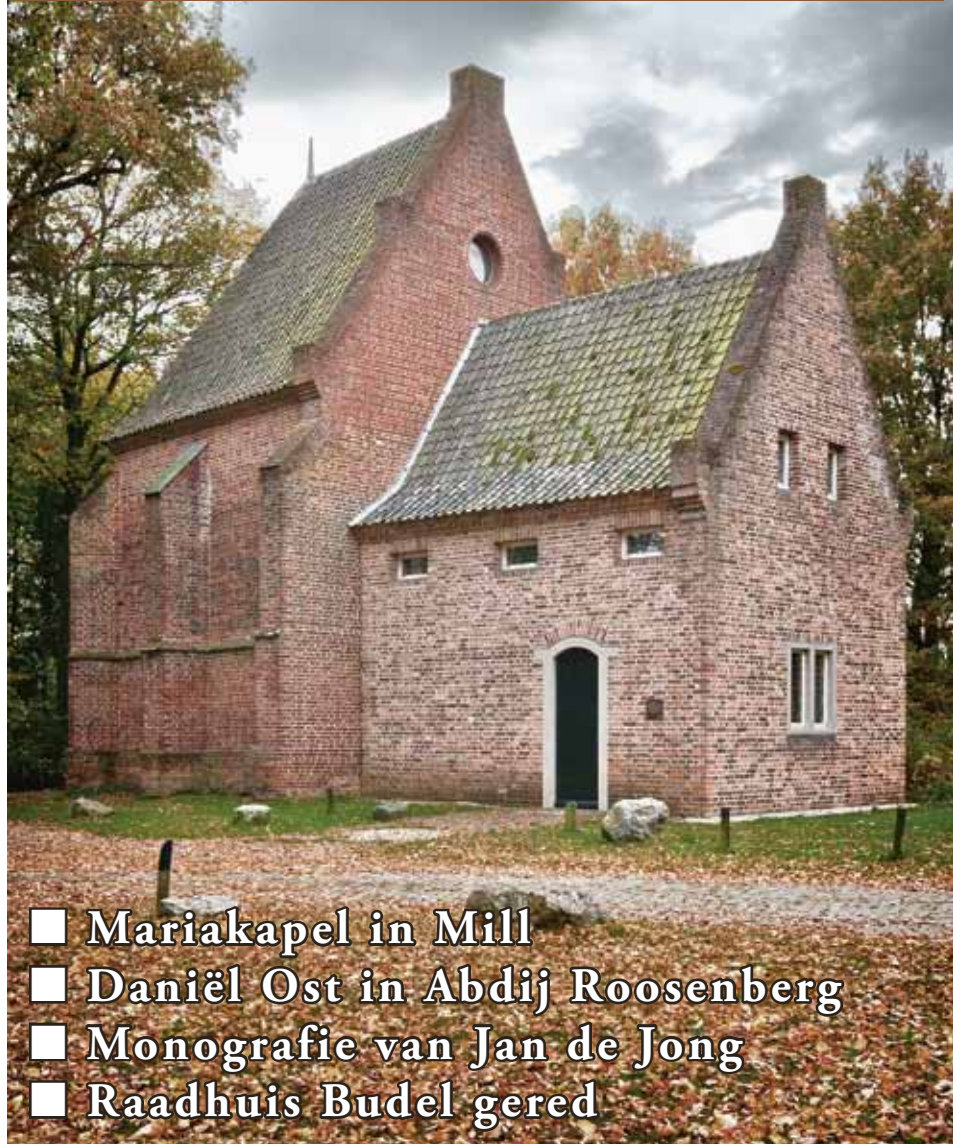

Architext SCahier

■ jaargang 27 ■ nummer 77 ■ winter 2012/13 ■

- Mariakapel in Mill
- Daniël Ost in Abdij Roosenberg
- Monografie van Jan de Jong
- Raadhuis Budel gered

SCahier [es-ka-jee] verschijnt sinds september 1985 ongeregeld als een schrift met essays, achtergronden, meningen en feiten over architectuur. Het is bedoeld om de relaties te informeren over de activiteiten van Architext. Sommige oudere, bijzondere nummers zijn als PDF te importeren vanuit de webwerf: architext.nl

Uitgeverij Architext
Klein Heiligland 91
2011 EE Haarlem
e-post: sc@architext.nl
www.architext.nl

De makers c.q. rechthebbenden van de illustraties worden in een klein lettertype bij de betreffende afbeelding vermeld. Met het teken ▲ wordt aangeduid dat het een beeld betreft van de IJsgarage danwel Archiphot ▲ Haarlem.

Foto omslag: Kapel O.L. Vrouw Ten Hove, Mill, oktober 2012 ▲

Dit nummer is geprint met een Xerox 7750 GX PS op BioTop papier met FSC-keurmerk.

eindredactie: Ids Haagsma
vormgeving in Creative Suite 5.5:
de IJsgarage ▲ Haarlem
Rob van Westreenen
© 2012 ▲ Architext

Inhoud SC77

pagina 3
Kapel van Jan de Jong in Mill:
geraffineerde eenvoud

pagina 6
Abdij Roosenberg in Waasmunster 775 jaar

pagina 9
Stand van zaken monografie Jan de Jong

pagina 9
Raadhuis Budel gered

SCahier 76 verscheen als papieren uitgave in het najaar van 2011 en besteedde aandacht aan de 'Grand Tour' die architect Jan de Jong ⁽¹⁹¹⁷⁻²⁰⁰¹⁾ in september 1956 maakte door Italië. Speciale aandacht werd besteed aan de *Cattedrale di Santa Maria Assunta* op het eiland Torcello in de Venetiaanse lagune.

Dit cahier verscheen in het kader van het Grote Jan de Jong-project dat uiteindelijk moet resulteren in een monografie over De Jong.

Gratis te importeren vanuit de webwerf:
www.architext.nl/torecello.html

Verscholen schoonheid loont KAPEL O.L.V. TEN HOVE IN MILL

OMSLAG

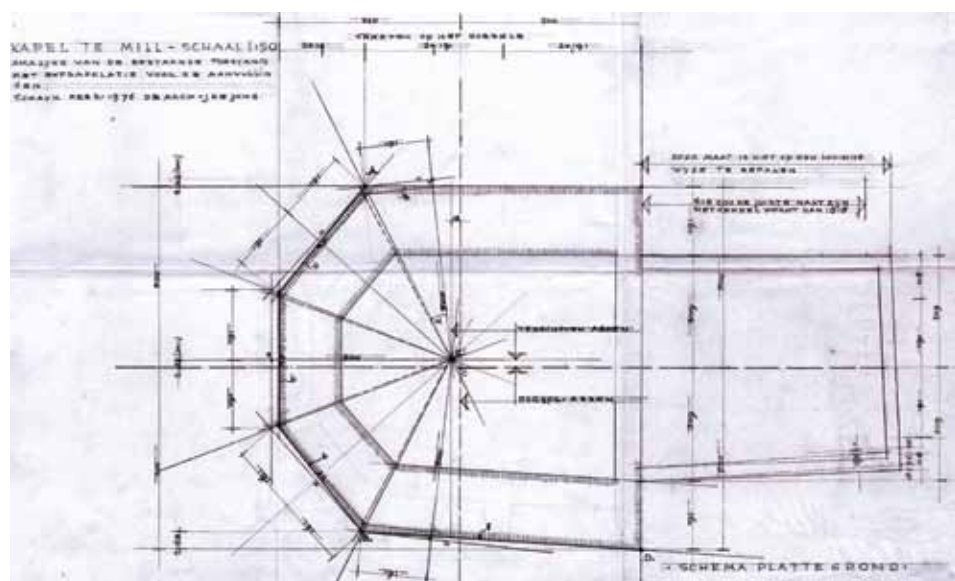

Je fietst er zo aan voorbij, maar wie de moeite neemt er wat oplettender naar te kijken, die wordt gegrepen door de verstilde eenvoud van deze reconstructie van een vijftiende-eeuwse kapel met een eigentijdse aanvulling. In alles een echte Jan de Jong.

HET VALT nog helemaal niet mee een onopvallend gebouwtje met karakter neer te zetten. Allereerst moet je er, als architect, de persoonlijkheid voor hebben. 't Helpt natuurlijk als je van nature niet zo'n schreeuwer, niet zo'n opschepper bent en het helpt al helemaal als je niet ijdel bent. Maar wie is er nu niet ijdel?! Dus je moet toch op z'n minst in staat zijn die natuurlijke ijdelheid in jezelf een beetje te onderdrukken.

Vervolgens moet je weten dat schoonheid ook kan schuilen in eenvoudige bouwsels. Dat vereist veel ervaring in het kijken naar gebouwen, naar duizenden gebouwen in binnen- en buitenland en dat steeds met een scherp, oplettend oog dat razendsnel analyseert; een oog dat het bouwsel beschouwt op zijn onderlinge samenhang, op zijn relatie met zijn omgeving en vooral op zijn innerlijke kracht en schoonheid; met telkens de

vraag: waar komt die verstilde overtuigingskracht vandaan? Dat vraagt ook doorzettingsvermogen, zo niet koppigheid, zo niet eigenzinnigheid. Je moet kunnen vechten tegen de twijfel. Want telkens zijn er weer – in heden en verleden – van die overdonderende bouwwerken die een mens naar adem doen happen en die meteen het verlangen oproepen ook zelf zo groots en meeslepend te gaan bouwen. Het vraagt dus ook om zelfvertrouwen, om het

Onder dit schema van de kapel in Mill schreef De Jong een tekst die inzicht geeft in zijn denken:

„Beknopte toelichting bij matenschema's –

Als uitgangspunt voor het bepalen van de maatvoering is genomen de halve breedte van de kapel. Voor deze halve breedte kan aangehouden worden een maat van 500 cm. Op basis van de gulden snede ontstaat dan de volgende matenreeks – 3427, 2118, 1309 – 809, 500, 309 – 191, 118, 73 – 45, 28, 17 – 10 1/4, 6 1/2, 4 1/2 – Voor het verloop van de maatvoering zie schetsen met hierop nog de volgende

aantekeningen: De koorafsluiting wordt bepaald door aaneenschakeling van acht driehoeken. De rechthoekzijden van deze driehoeken zijn resp. 191 en 500 cm overeenkomstig de maten uit de opgestelde reeks. Hoek $\alpha = \text{tg } 191/500 = 0,3802$ of $\pm 20^\circ 50'$. Acht van deze hoeken geven samen $166^\circ 40'$. Deze acht hoeken omvatten tezamen dus geen volledige halve achthoek. De korte zijden van de eerste en laatste driehoek lopen derhalve niet evenwijdig, maar divergeren, zoals de tekening aangeeft. Uitgaande van hoekpunt A hetwelk een vast punt in de maatvoe-

ring is, ontwikkelt de koorafsluiting zich volgens lijn a. Met punt A. als vast punt en de rechthoekige driehoek met rechthoekzijden van 191 en 500 cm als vast gegeven verplaatst het centrum-punt c naar C' (voor maten zie tekening). Punt B verschuift als gevolg hiervan $\pm 2 \times 22$ cm of ± 45 cm. Vanuit punt B moet nu de aansluiting gemaakt worden met punt D. Het „schuin” lopen van de wand B.D laat zich dus geheel verklaren uit de exacte toepassing van de maten. Enige correcties: De einden van de lijn a. lopen niet evenwijdig met de zijwanden. Corrigeert men deze in die richting dan

treedt een verscherping van die hoeken op. Het gevolg hiervan is dat de wanddikte van de koorafsluiting niet gelijk zou zijn aan die van de zijwanden hetgeen blijkens de opmeting wel het geval is. De verscherping van deze hoeken wordt nu gelijkelijk verdeeld over de koorwanden (zie lijn b en stippellijnen). Hiermede wordt tevens bereikt dat de uiterste maten van het gebouw in lengte en breedte na alle noodzakelijk opgetreden verschuivingen weer nauwkeurig gaan corresponderen met de uitgangspunten van het gebouw van 2×500 cm in lengte en breedte.”

rotsvaste besef dat verscholen schoonheid loont. Jan de Jong beschikte als architect over genoeg van deze eigenschappen om al een verdienstelijk schepper te zijn van vanzelfsprekende, bescheiden gebouwen met een ingetogen zeggingskracht. Maar hij had nog een heel bijzondere eigenschap: Jan de Jong was uitermate leergierig. Zijn alziende ogen konden weliswaar heel goed bouwsels op hun waarde schatten, maar zijn geest stelde daarbij in toenemende mate de vraag: wat maakt het dat sommige gebouwen wél en andere juist niet zo trefzeker overkomen. Nadat hij rond 1952 in aanraking kwam met het gedachtengoed dat werd verspreid binnen de Bosche *cursus kerkelijke architectuur*, werd het beantwoorden van die vraag voor hem een steeds grotere obsessie. Gulzig nam hij vanaf toen de denkbeelden van vele docenten in zich op en raakte er van overtuigd dat het vooral de maten en verhoudingen zijn die een gebouw zijn meerwaarde geven. Binnen korte tijd werd De Jong de meest enthousiaste, meest overtuigde leerling van pater Hans van der Laan die juist in die jaren zijn denkbeelden van een plastische getal grotere bekendheid gaf.

Kapel te Mill.

De kapel voor Onze Lieve Vrouwe ten Hove aan de Kapelweg 13 in de bossen rond Mill is een prachtig voorbeeld van een 'echte Jan de Jong'. Eerst even de voorgeschiedenis. Al sinds eeuwen moet op deze plek een veldkapel hebben gestaan die in de vijftiende eeuw een robuuste, gotische, in bakstenen opgetrokken vorm kreeg met forse steunberen. De kapel moet nogal populair zijn geweest en werd steeds meer bedevaartsoord. Maar in de zeventiende eeuw, toen de protestanten – die het niet zo op Maria hadden – bezit namen van de kapel, verviel het ooit zo stevige pand tot een ruïne, al bleven velen als pelgrimangers haar bezoeken; nog tot in de vroege twintigste eeuw wordt daarvan gerept. In 1976 kreeg De Jong de opdracht de ruïne te reconstrueren en haar geschikt te maken voor een nieuwe kapelfunctie. De Jong maakte in februari 1976 een uitvoerige analyse

van de bestaande toestand en maakte aan de hand daarvan een aanzet voor de uitbreiding. (zie linker pagina). Hierbij paste hij zijn kennis toe van de 'gulden snede' die hij in deze periode uitvoerig bestudeerde voor de restauratie van de Elisabethkerk in Grave. Hij was ervan overtuigd dat in de late middeleeuwen de bouwmeesters de maatverhoudingen van deze gulden snede toepasten. Uitgaande van de gulden snede-maten die hij in de kapel aantreft, leidt hij de maatvoering af voor de uitbreiding, waarbij hij niet alleen de inzichten over het plastische getal van dom Hans van der Laan verwerkt maar ook zijn eigen theorie over *richtingen* en *veldhoeken* die hierop is gebaseerd. Vervolgens reconstrueert hij de oude kapel en voegt daar een sobere, kleine aanbouw aan toe die hij aan één zijde een klein beetje scheef zet om een fraaiere aansluiting te krijgen met de Kapelweg die hier een knik heeft. Hoe sober en eenvoudig die uitbreiding ook is, voor de aandachtige bezoeker vormt ze een krachtig beeld. De deuropening met daarboven de drie kleine ramen is een fraai contrast met de andere kant van de kapel die juist geheel gesloten is gebleven. Grootse klasse! ■

Bloembinder Daniël Ost in Abdij Roosenberg

Van der Laan verbloemd

Van 12 tot en met 15 oktober 2012 was het klooster Roosenberg in het Oost-Vlaamse Waasmunster het toneel van een bloemenmanifestatie: ijdelijkheid der ijdelheden.

WAT EEN lekkend dak al niet vermag... Al enkele jaren hebben de zusters van de abdij Roosenberg in Waasmunster last van lekkages in het (platte) dak van hun klooster dat in 1975 gereed kwam naar een ontwerp van dom HANS VAN DER LAAN. Met emmers en pannen wordt bij stevige regenval het ergste opgevangen, maar lastig blijft het. Met het oog op het 775-jarige bestaan van de abdij in 2012 namen en-

kelen, waaronder de *Vrienden van de Roosenbergabdij* en de (toenmalige) burgemeester van Waasmunster RIK DAELMAN, het initiatief tot de manifestatie REFLECTION 775 waarbij de 'architecturale abdijsite' met de 'bloemsierkunst van Meesterbloembinder DANIEL OST tot een uniek topbezoek' moest worden

omgetoverd: 'De genodigden en bezoekers zullen er stijlvol kunnen genieten van adembenemende bloemsierkunst'. Het hoofddoel van deze 'viering' van 12 tot en met 15 oktober 'staat in het teken van de financiering van de geplande renovatiewerken van de dakbedekking van de abdij' heette het.

Vanaf linksboven met de klok mee: zuidelijke galerij; de voorhof; trappenhuis bij entree en de oostelijke galerij.

De bedoelingen zullen ongetwijfeld in en in goed zijn geweest, maar wie op de bewuste oktoberdagen de abdij zag omgetoerd in een bloemenzee, moest toch echt wel slikken. Daniël Ost zal ongetwijfeld in bepaalde kringen een verdienstelijk bloembinder worden gevonden, maar een verfijnd oog voor de architectonische omgeving ontbeert hij in hoge mate.

Zelfingenomen ijdelheid.

Te zeer met zich zelfingenomen heeft Ost het klooster geheel naar zijn hand willen zetten en schroomde niet bruut lichtrails in de plafonds te schroeven, deuren uit hun sponningen te tillen en de meubels liefdeloos te verplaatsen.

Van de door Van der Laan nagestreefde *nobilis simplicitas* bleef weinig over. Van der Laan vroeg in zijn laatste brief 'van de architect over de bouw van het klooster Roosen-

berg' aan de zusters 'lagere belangen prijs te geven voor hogere, zoals dat in het geestelijk leven zo dikwijls moet gebeuren. En dat hoger belang is dan vooral de grote eenheid van meubels en ruimte, en de rust die daardoor aan de geest wordt verschaft'.

Daniël Ost wist die rust knap

te verknallen. De ruimtelijke melodie, het klooster eigen, werd met deze bloemrijke ijdeltuiterij ruw en rauw misvormd en verstoord.

Opeens worden sommige woorden van Van der Laan sterker in hun betekenis: 'Hoe eenvoudiger uw huis gemeubi-

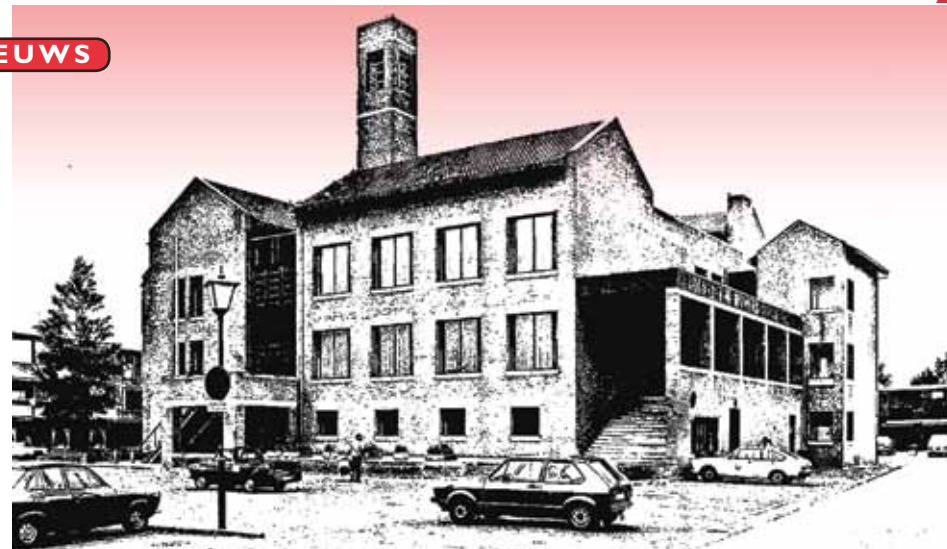
leerd en aangekleed is, des te helderder zal de architectuur zich laten ervaren'.

Een wijze vermaning.

Temeer daar de hele manifestatie op een verlies is uitgedraaid ■

Bij het 775-jarige bestaan van de abdij verscheen 'Dom Van der Laan in Waasmunster': een gebouwengids waarin niet alleen Roosenberg maar ook het door Van der Laan ontworpen klooster in de Kerkstraat van Waasmunster uitgebreid aan de orde komt. Daarnaast nog andere ontwerpen in Waasmunster van hem en van zijn volgelingen. In het boek verder opstellen van Caroline Voet, Dick Pouderooyen en Henri Raemdonck die eerder verschenen in het tijdschrift Thematismos van december 2008 en een uitsnede uit de toelichting die Van der Laan gaf op de bouw van Roosenberg.

NIEUWS

Raadhuis Budel gered van sloop

Het huis van de gemeente Cranendonck aan het Capucijnerplein in 'Budel wordt gerenoveerd: op het nippertje is een gebouw van Jan de Jong gered.

AL SINDS het ontstaan van de fusiegemeente Cranendonck in 1997, toen de gemeenten Budel en Markheeze samengingen, werd er gedacht aan een nieuw gemeentehuis. Het raadhuis van Budel, door JAN DE JONG tussen 1953 en 1966 ontworpen, was technisch verouderd en de exploitatiekosten waren zeer hoog.

Op 11 oktober 2011 nam de raad van Cranendonck uiteindelijk het besluit het pand aan het Capucijner-

plein in Budel te slopen en te vervangen door een nieuw gebouw. Vanaf dat moment is er door velen moeite gedaan het gebouw van Jan de Jong alsnog te redden. Het architectenbureau BEDAUX DE BROUWER schreef daarom in opdracht van de gemeente een cultuurhistorische analyse waarin ont-

der meer staat: „Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als voorbeeld van een van de eerste profane gebouwen in de stijl van De Bossche School. Het is het eerste complete gemeentehuis van architect Jan de Jong en een van de eerste gebouwen, waarin de bloei van deze stroming zich aankondigt, doordat gezocht

wordt naar een maatvoering die het tot een waardig menselijk verblijf maakt. De invloed op het werk van dom Hans van der Laan

1955: De Jong's eerste ontwerp voor een raadhuis in Budel.

zou nader onderzocht moeten worden. Het gemeentehuis is typologisch van belang als voorbeeld van een zoektocht om monumentaliteit te combineren met menselijke maat. Het complex van gebouwen heeft ensemblewaarde vanwege situering, verbonden met de ontwikkeling van de wijk. Het gebouw is waardevol vanwege de gaafheid van exterieur en interieur, ondanks de vele verbouwingen". En de conclusie van het rapport, geschreven door PIETER en PEER BEDAUX, luidde: „Het gebouw moet behouden blijven en zorgvuldig verbouwd en gerenoveerd worden”.

Mede dankzij deze analyse veranderde het denken over het oude gemeentehuis, zo zeer dat de gemeenteraad van Cranendonck op dinsdag 11 oktober

In 1955 was het nieuwe raadhuis nog aan de Markt gedacht. In een voorstudie (rechts) is te zien hoe De Jong het gebouw plaatst in de omgeving. Het kleine blokje links op de X-vormige Markt is het oude gemeentehuis (zie inzet) dat als oriëntatiepunt wordt gebruikt, net als het kruisbeeld op het pleintje Willem de Zwijgerstraat / Nieuwstraat (ronde punt op de driesprong rechtsboven).

ber 2012 unaniem besloot dat het gebouw wordt gerenoveerd en dat het besluit van een jaar eerder werd ingetrokken. Het geld dat toen voor de nieuwbouw ter beschikking werd gesteld wordt nu gebruikt voor de renovatie die in 2013 zal beginnen.

Stedenbouw.

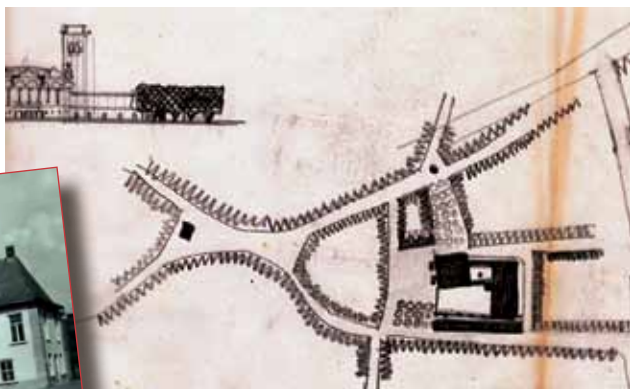
Binnen het oeuvre van Jan de Jong neemt het ontwerp voor Budel een bijzondere plaats in. De opdracht kwam vroeg, al in 1953, toen hij lokaal al bekend was als ontwerper van het raadhuis van Schaijk en hij net begonnen was aan de cursus kerkelijke architectuur waar de onderwezen opvattingen van dom Hans van der Laan spoedig zijn leven ingrijpend zouden veranderen.

Die laatste ontwikkeling is in de verschillende ontwerpen die hij voor Budel maakte terug te zien. Het ontwerp transformeert geleidelijk tot een fraai voorbeeld van een 'gebouw van het plastische getal'. Nog

interessanter is de stedenbouwkundige kant van het verhaal. Al in de eerste studies, schetsen en ontwerpen is te zien dat De Jong een scherp oog had voor de rol die het raadhuis zou kunnen vervullen binnen de stedelijke samenhang van Budel. Toen al bleek hij een waar natuurtalent in het doorgronden van een stedenbouwkundige context.

Ook in het uiteindelijk gerealiseerde ontwerp van het raadhuis van Budel is dat talent zichtbaar. Iedere kant van het gebouw heeft zijn eigen karakter en uitstraling en doet handreikingen naar de achterliggende omgeving.

Alleen al daarom is het zeer toe te juichen dat het gebouw blijft bestaan. Bij sloop zou zijn grote, samenbindende kracht onvervangbaar zijn gebleken: het hart van Budel zou binnen de kortst mogelijke tijd vervallen tot een chaotisch, van elkaar losstaand geheel dat zonder twijfel dwaze nieuwbouw zou uitlokken ■

ARCHIEF JAN DE JONG

Het Grote Jan de Jong-project De stand van zaken

In SCahier 75 werd het Grote Jan de Jong-project gelanceerd. Inmiddels is in mei 2012 het eerste onderdeel van dit project, de gids

Gebouwen van Jan de Jong – Pionier van het plastische getal verschenen. Rest het grote sluitstuk: de monografie van Jan de Jong. Hoe staat het daarmee?

HET LEEK allemaal vrij overzichtelijk toen de auteurs DE HAAN en HAAGSMA in 2010 begonnen aan het *Grote Jan de Jong-project*. Het zou een hele klus zijn het oeuvre van De Jong in kaart te brengen, maar daarna was er dan ook ruimschoots materiaal om een handzame gids te maken. Aan de hand daarvan zou een selectie plaatsvinden van de meest belangwekkende projecten die in een monografie uitgebreider aan bod zouden komen. Die gids is afgelopen mei verschenen,

het maar dat er daarover nogal schampere reacties van vakgenoten bekend waren.

Nadere bestudering van vele manuscripten en tekeningen van De Jong toonden evenwel aan dat zijn opvattingen over stedenbouw weliswaar wat lastig toegankelijk zijn, maar wel degelijk een werkzaam instrumentarium hebben opgeleverd dat ook interessant is voor de huidige beroepspraktijk.

Daarnaast werd duidelijk dat er tussen De Jong en Van der Laan een tijd lang enige verwijdering was, maar dat père Hans er la-

ter van overtuigd raakte dat zijn 'afgeronde theorie' uit het boek *'De architectonische ruimte'* juist op het gebied van stedenbouw aanvulling behoefde. Hij achtte De Jong daarvoor de geschikte persoon; mede om die reden schreef De Jong in een brief aan zijn vriend Fons Vermeulen: „Wij hebben veel door te geven.”

Wim Ramselaar.

Een belangrijke rol in de ontdekking van deze achtergronden van De Jong speelde architect WIM RAMSELAAR. Deze had van 1961 tot 1968 gewerkt

op het bureau van De Jong aan de Rijksweg in Schaijk en had juist in die tijd meegemaakt hoe De Jong op steeds intrigerender wijze onder invloed kwam van het *plastische getal*. Ook maakte hij mee hoe De Jong geleidelijk zijn oude kantoor en woning sloopte en verving door bevlogen nieuw-

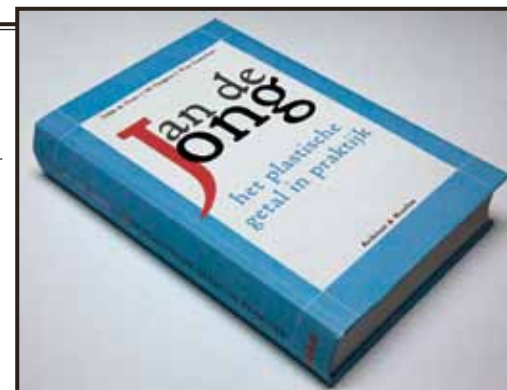

bouw die als het ware een stenen testament werd van Van der Laan gedachtegoed. Het is dan ook niet verwonderlijk dat na de dood van Jan de Jong in 2001 sommigen in Ramselaar de juiste persoon zagen een biografie over hem te schrijven. Van 2001 tot begin 2004 heeft Ramselaar daar aan gewerkt. Na grondige lezing van zijn manuscript raakten de auteurs De Haan en Haagsma ervan overtuigd dat deze tekst in de monografie niet kon ontbreken. Die monografie kreeg vanaf dat moment drie auteurs. En juist in het onderlinge overleg van dit drietal groeide het inzicht in het belang van De Jong. Want hoewel ook Ramselaar ooit een van de

vakgenoten was die de stedenbouwkundige theorie van zijn vroegere werkgever met scepsis bezagen, is hij ook een nieuwsleergierig mens. Eenmaal geconfronteerd met nieuw opgedoken teksten en tekeningen van De Jong zocht hij samen met De Haan en Haagsma enthousiast naar de diepere betekenis ervan. Alle drie raakten ervan overtuigd dat de monografie het juiste moment was om niet alleen de *werken* maar ook het *denken* van De Jong te publiceren; al heeft dat vergaande gevolgen voor de verschijningsvorm van het boek. **Zo'n 500 bladzijden.** De nieuwe opzet omvat:

- een uitgebreide beschrijving *hoe* De Jong de theorie van Van der Laan tot zich nam;
 - de *herinneringen* van Ramselaar aan Jan de Jong;
 - een *analyse* van een selectie van De Jongs belangrijkste werken;
 - een complete *werkenlijst*; en
 - een selectie uit de *denkbeelden* van De Jong over architectuur en stedenbouw.
- Zo'n boek vraagt een eigen vorm. Allereerst het formaat. Nu het (foto)beeld niet langer overheersend wordt, is gekozen voor het 'traditionele' boekformaat van 24 cm hoog en 16 cm breed dat mooi aansluit bij de leerboeken van Van der Laan. Consequentie is wel dat het een kloek boek gaat worden: bij el-

kaar zeker zo'n 500 pagina's. De auteurs, en later ook de *Jan de Jong Stichting*, zijn ervan overtuigd dat dit weliswaar een uiterst ambitieuze opzet is, maar dan wel in de categorie 'nu of nooit': een gelegenheid om het inzicht van Jan de Jong in architectuur en stedenbouw zo uitgebreid te verduidelijken, zal zich niet gauw meer voordoen. **Dure handelseditie.** De sponsors van het – overigens geslaagde – *Grote Jan de Jong-project* kunnen weinig be-

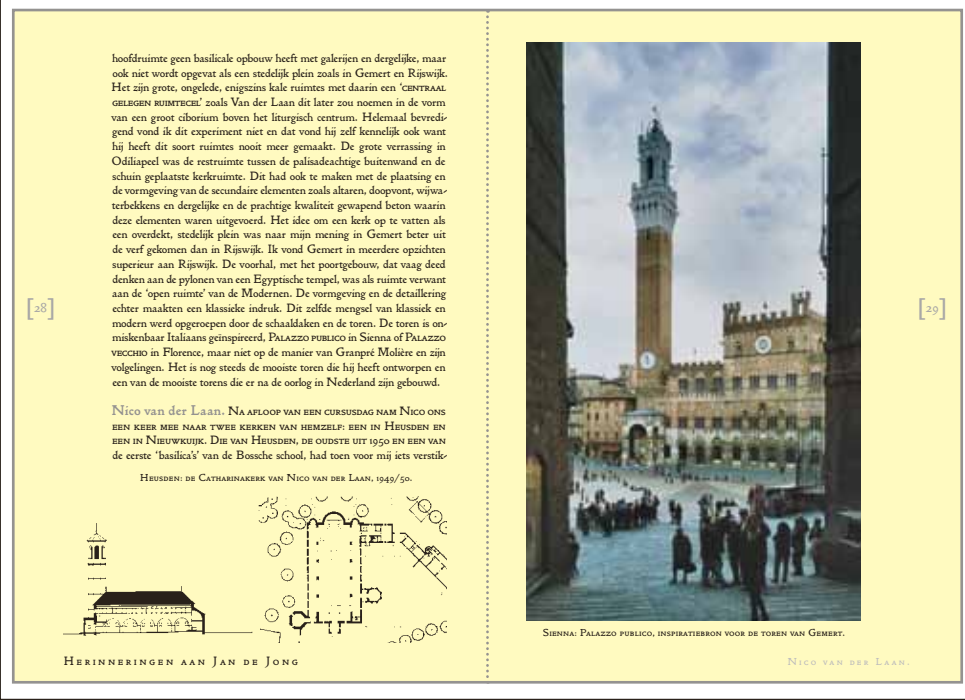

Impressie van de handelseditie van de monografie: genaaid, gebonden met omplakte harde kaft. Verkoopprijs circa € 115.

zwaar hebben tegen de nieuwe opzet. Naast de *gids* die ze al hebben ontvangen, krijgen ze medio 2013 nu een veel dikkere en degelijker monografie. Anders ligt het voor diegenen die alleen geïnteresseerd zijn in

de monografie. Hen werd aanvankelijk een goedkope studenteditie in het vooruitzicht gesteld. En dat is het nadeel van de nieuwe opzet: van een echt goedkope uitgave van de monografie kan, gezien de omvang en de opzet, helaas geen sprake zijn. Er komt weliswaar een sobere handels-

editie, maar die gaat in de boekwinkel zeker € 115 kosten. 'Was ik nu maar sponsor geworden', zullen velen verzuchten. En inderdaad, een sponsor betaalde € 99 om het Grote Jan de Jong-project te steunen

Linker pagina: de monografie bevat de voltallige persoonlijke 'herinneringen aan Jan de Jong' die Ir. Wim Ramselaar, van 1961 tot 1968 medewerker op De Jongs bureau, op schrift stelde. Zijn persoonlijk verhaal plaatst de ontwikkelingen binnen dat bureau in het kader van de eigentijdse maatschappelijke en architectonische ontwikkelingen. **Hier boven:** proefpagina's uit het deel 'projecten' van de monografie; de plattegronden worden getekend door Geert de Poorter.

en kreeg daarvoor zelfs twee boeken: *gids* en *monografie*.

Extra actie.

Echter. De nieuwe opzet maakt een extra actie nodig. Daarom is besloten dat de luxe sponsoreditie in beperkte mate ook voor *niet*-sponsoren beschikbaar komt. Let wel: deze luxe editie zal *niet* in de boekhandel komen (dat gebeurt slechts met de soberder handelseditie die in de winkel tenminste € 115 gaat kosten). Deze beperkte luxe editie krijgt dezelfde uitvoering als waarop de sponsoren hebben ingetekend, maar kan uitsluitend

Luxe-editie ook verkrijgbaar voor niet-sponsoren.

tot 31 mei 2013 tegen vooruitbetaling van € 100 worden aangeschaft. Wie deze luxe monografie wil aanschaffen, kan gebruik maken van de antwoordkaart in dit nummer, of kan zich melden via de website Architext.nl. Uitgeverij Architext en de Jan de Jong Stichting verhalen niet

dat deze extra actie ook nodig is om de verwezenlijking van de monografie mogelijk te maken.

Het boek zal er komen, dat staat vast, maar de exacte omvang en het gebruik van kleur in het drukproces staan nog niet vast. Door op voorhand meer monografieën te verkopen zal het boek meer pagina's en meer kwalitatief hoogstaand drukwerk kunnen bevatten. Zij roepen dan ook iedereen op in te tekenen op deze extra actie en zo van de monografie een waarlijk groots monument te maken voor Jan de Jong ■

VERSCHEENEN

Michel Remery
MYSTERY AND MATTER
On the relationship between liturgy and architecture in the thought of Dom Hans van der Laan OSB (1904-1991).
Brill, € 191,00 (592 p. plus 2 katernen van 32 p. illustraties)
ISBN 978 9004 18296 7

Michel Remery (1973) schreef een proefschrift over het denken van dom Van der Laan over liturgie en architectuur. Daarvoor gebruikte hij, naast de publicaties, onder meer de meer dan duizend brieven die Van der Laan eigenhandig schreef; voor het eerst is dit uitgebreide archief dat opgeslagen ligt in het klooster te Vaals, uitvoerig en stelselmatig bestudeerd. Zijn studie gaat uiteraard in op de theorie van Van der Laan (die uitgebreid wordt verklaard als een denken over het 'menselijk maken'), maar plaatst die toch vooral óók in theologisch kader door te beginnen bij de vormen van de natuur en eindigen bij de 'meest eminente menselijke vormen': de vormen van de liturgie. Als priester én als

bouwkundige is Remery in staat deze beide kanten van Van der Laan te analyseren. Aan het eind van de (summiere) Nederlandse samenvatting schrijft Remery: „Hoewel theologie en geloof niet nodig zijn voor de toepassing van zijn theorie op deelgebieden, moet men voor een juist verstaan van zijn integrale gedachtegoed zowel de zichtbare als de onzichtbare wereld zoals geschapen door God in ogenschouw nemen, om de goddelijke bestuurd eenheid tussen materie en Mysterie te kunnen herkennen, die de basis vormt van de theorie van Van der Laan.” Naast dat inzicht bevat het (wel erg dure) boek veel, heel veel niet eerder gepubliceerde illustraties uit leven en werk van Van der Laan ■

VERSCHEENEN

Leon van Meijel, Hettie Peterse, Paul van Hontem
HERWONNEN SCHOONHEID
Geschiedenis en toekomst van de Afrika- en Bouwmeesterbuurt
Uitgeverij Vantilt, € 13,95
ISBN 978 946004101 3

VERSCHEENEN

Wies van Leeuwen (tekst),
Marc Bolsius (foto's)
DE 100 MOOISTE KERKEN VAN
NOORD-BRABANT
W Books, € 29,95
ISBN 978 904000745 3

Een bijna voorbeeldig boek met de honderd 'mooiste' kerken van Noord-Brabant. Fraaie foto's die mooi zijn gereproduceerd en meeslepende,

De woningbouw van (Aad) Evers en (Geert) Sarlemijn in het Nijmeegse Heseveld uit 1952/57 behoort zonder meer tot de categorie 'een extra blik waard', al mag men er best een omweg voor maken. Sinds 2009 zijn deze honderden woningen door Van Hontem architecten op voorbeeldige wijze gerenoveerd, reden om er een (gekartonneerd) boekje van 64 pagina's aan te wijden. Fraaie foto's, zowel historische als nieuwe en vele stedenbouwkundige schetsen. Helaas, slechts twee plattegronden, geen register en geen biografie. De schappelijke prijs maakt alles goed ■

uiterst informatieve teksten. Elke pagina straalt van een aanstekelijke liefde voor het onderwerp en de foto's over twee pagina's (bij elkaar zo'n 48 bij 29 centimeter groot) zijn inderdaad groots. De kerken zijn chronologisch gerangschikt, en begint met de oudste romaanse toren van Brabant in Neerlangel. De kerken van het plastische getal komen zodoende pas vanaf pagina 242 aan de orde: de Heilig Hartkerk in Bergen op Zoom, via de San Salvator in Oeffelt, de Heilige Kruisvinding in Odiliapeel en de Goede Herder in Sint-Oedenrode naar de (nieuwe) Sint Lucas in 's-Hertogenbosch. Eeuwig zonde dat in zo'n fraai boek een register op namen, plaatsen en begrippen ontbreekt ■

Ingezonden Mededeling

Gidsen van het plastische getal

in de boekhandel of:
Architext.nl

Gebouwen van het
plastische getal ■ € 29,50

Gebouwen van
Jan de Jong ■ € 19,90

Dom Van der Laan
in Waasmunster ■ € 12,95

Architect Scriber

PORT
BETAALD
HAARLEM

Een nieuw belang-
wekkend boek
over de **prak-
tijk** van het
plastische
getal.

